

02 Vznik písma

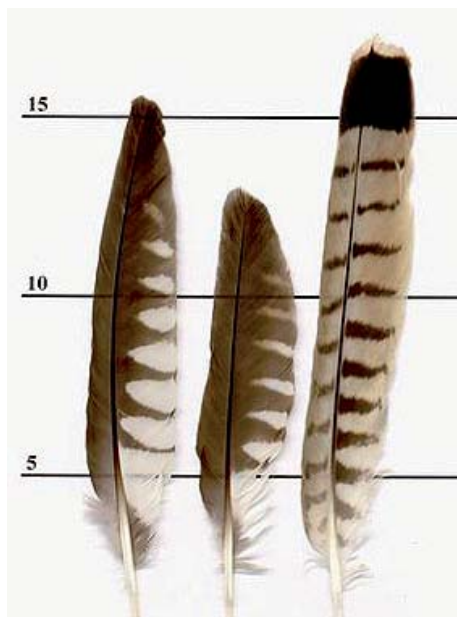
- > Hlavním smyslem knihy je uchovávání (nebo také zakonzervování) nějakého textu v grafické podobě (literárního či vědeckého), a jeho rozšiřování v okruhu čtenářů, popř. jeho schraňování pro jejich další pokolení .
- 1) **rozvojem produkce knih**, tj. charakteristiku využívaných materiálů a produkčních prostředků, rozvoj písma a tisku, ilustračních technik, vydavatelských poměrů;
- 2) **dějiny oběhu a užívání knih, jejich shromažďování a následného zabezpečení** souborů v knihovnách, dostupnost sbírek, vlivu knih na společnost.

- > přenositelnost, popř. trvalost sdělitelnosti myšlenkového obsahu lze přirozeně využít nejrůznější postupy vedoucí s větší či menší úspěšností k témuž cíli = **komunikaci**.

- > dle semiotické teorie k záměrné komunikaci můžeme využít mj. tzv. **existenční modely**, u nichž rozlišujeme míru sémantické a pragmatické přiměřenosti. Jazyk a jeho vizuální podoba jsou z našeho pohledu dvě nerozdílné entity, ačkoli vznikly vývojově poměrně pozdě

- > *zprávu (message)* nese gesto, ohňové a kouřové signály, tamtamy, různé předměty, uzel, zářez v tvrdém materiálu, obraz na skále etc. Obecně je popisujeme jako **mnemotechnické znaky**
– člověk nejprve využíval různorodé dorozumívací znaky sluchové, zrakové a později paměťové

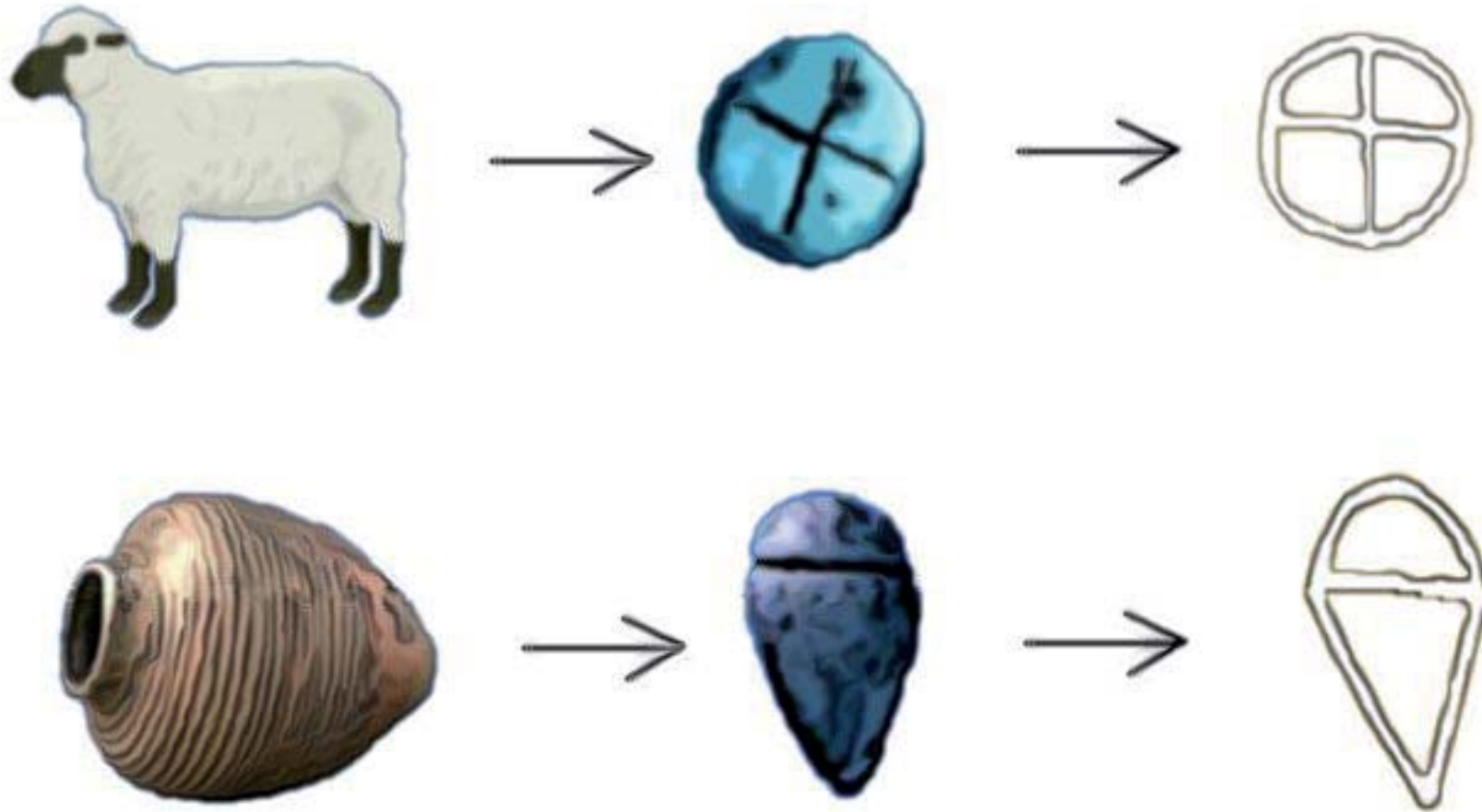
- > Ignace jay Gelb ve své *A Study of Writing* (1952) přiblížil příběh ženy posílající svému milenci vzkaz svázaný v uzlíku: hrudka čaje / list trávy / červené ovoce / sušené meruňky / kousek uhlí / květina / kousek cukru / oblázek / sokolí pero / ořech

- > podobně: incké **uzlíkové písmo = tzv. kipy**, což byla delší šňůra popř. haluz k níž se přivazovaly kratší provázky, různých barev. Podobného využití se dostalo tzn. wampunům, což byly pásy (převážně kůže či kůry) prošité perlami či barevnými korálky, jež vytvářely různobarevné vzory s pojmově-symbolickými významy.
- > charakteristika podobných komunikačních kanálů: vyznačují se *malým rozsahem sdělení, značnou variabilitou interpretace, mnohdy nestálostí materiální podoby*.
- > piktografické znaky, intencionální kresby vyjadřující nějaký děj, informaci, upozornění etc.

Nemají **kanonizovanou formu**, tj. vznikají převážně živelně, formálně jsou závislé na vůli výtvarníka. Nápadná je postupná organizace v delší sdělení na principu **syžetové souvislosti** (líčení lovů, válek etc.)

- > podobný druh písma lze označit jako **soustavu (písmo) syntetickou**, kde jeden znak označuje určitou ucelenou myšlenku, popř. celou větu. Je jasné, že takový znak nepředával svůj obsah přesně a bylo jej možno interpretovat v poměrně širokém rámci => tato forma není svázána s materiální stránkou media, tj. bez žádného vlivu na její strukturu.
- > **další vývoj:** abstrakce obsahu od jeho znakovosti, sleduje linii, v níž dochází k přechodu od znaků označujících souvislé myšlenky k znakům označujícím **slova = ideografické znakové soustavy** neboli **písma**.
- > počet slov je v každém jazyce konečná množina, tj. každý znak by měl zachycovat konkrétní slovo. V tomto ohledu již není možná libovolná interpretace daného znaku, tzn. že v rámci společenství ovládající daný jazyk existuje možnost ovládnutí kódu, kterým jsme schopni využívat jeho písemnou podobu = proces čtení (resp. psaní).

- > Znamé „knihovny“ paleolitických textů, jako např. Altamira, Lascaux, v nichž byly nalezeny **petroglyfy** (obrazy malované na povrchu skal, jsou někde na pomezí syntetických a ideografických soustav, neboť je pro nás složité nalézt jednoznačný kód) cca 20.000 let staré, nesou zřejmě kultovní či magické obsahy (+ odkazy na každodenní život, primitivní „zoologické“ příručky, popisy loveckých událostí). Z běžného používání vyrůstá čím dál *jednotnější forma* záznamu, vykazující snahu o nalezení důležitých vlastností, jež by graficky přesně vyjadřovala zachycovaný jev – vlnovka = vlna, voda a pod.

- > piktogramy přežily dodnes a moderní kultura, jež se čím dál více orientuje na vizuální stránku komunikace v stále větší míře využívá její možnosti = dopravní značky, informační systémy apod.

- > Závěrečným evoluční krokem:

písmo sylabové (slabikové)

abecední (prvotní podobu nalzáme v antice, tj. u systémů, které lze chápat i tím způsobem, že vyjadřují grafickou podobu zvuků)

- > podrobnou analýzou se zabýval již Aristoteles, v ucelené podobě ji nalezneme např. u Augustina, který pokládal písmo za „znaky zvuků“ a ty pak pak za příslušné „znaky věcí, jež myslíme“. Mj. v antice či raném středověku nebylo čtení oním neslyšitelným procesem, jak jej známe dnes. Texty se vlastně zapisovaly, aby byly následně čteny nahlas = **scripta manent, verba volant** vyjadřovalo, že to, co je psáno, rozplyne se ve vzduchu.

- > starožitné jazyky (aramejšťina, hebrejšťina a pod.) vŕbec nerozlišovaly medzi ťtením a mluvením, i latina pokládá scripta = písmena za prvky, jimŕŕ ťlověŕk hlasem propŕŕjŕuje jejich pravou podobu – podobu slov = verba.